

V Brně dne 14. prosince 2020
Sp. zn.: 33/2020/SZD/AK
Č. j.: KVOP-52482/2020

Vyrozumění veřejného ochránce práv vládě České republiky o nedosažení nápravy zjištěných pochybení úřadu

Podle § 20 odst. 2 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, je ochránce povinen vyrozumět nadřízený úřad a není-li takového úřadu, vládu, o tom, že úřad neprovedl opatření k nápravě, k nimž ho ochránce vyzval na základě ustanovení § 19 zákona o veřejném ochránci práv.

I. Podnět ochránci

V roce 2019 se na tehdejší veřejnou ochránkyni práv Mgr. Annu Šabatovou, Ph.D., postupně obrátili tři stěžovatelé V. P., O. L. a M. A. (dále jen „stěžovatelé“). Jejich podněty směřovaly na postup Ministerstva vnitra, odboru azylové a migrační politiky, který svým rozhodnutím uznal stěžovatele jako osoby bez státní příslušnosti ve smyslu čl. 1 Úmluvy o právním postavení osoby bez státní příslušnosti z roku 1954¹ (dále jen „Úmluva z roku 1954“). Stěžovatelé současně s uznáním osobou bez státní příslušnosti nezískali žádný pobytový status ani práva. Všem stěžovatelům následně cizinecká policie uložila správní vyhoštění s tím, že se na ně vztahují důvody znemožňující vycestování podle § 179 zákona o pobytu cizinců.² Stěžovatelé následně požádali o vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění a cestovní průkaz totožnosti. Vízum za účelem strpění získali v rozmezí dvou až tří měsíců od vydání rozhodnutí o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti. V šetření se moje předchůdkyně zabývala zákonností postupu Ministerstva vnitra při uznání stěžovatelů osobami bez státní příslušnosti bez současného přiznání pobytového oprávnění a odpovídajících práv v rozsahu zákona o azylu a Úmluvy z roku 1954.

II. Právní východiska

Podle § 8 zákona o azylu platí: „Ministerstvo [vnitra] ... d) rozhoduje o žádostech podaných podle Úmluvy o právním postavení osob bez státní příslušnosti.“ Zákon o azylu neobsahuje žádnou další výslovnou právní úpravu tohoto řízení ani právního postavení osob po dobu trvání řízení či po jeho skončení. Jedná se o nedokonalou právní úpravu, která je důsledkem pouze minimalistického provedení závazků plynoucích z Úmluvy o právním postavení osob bez státní příslušnosti z roku 1954,³ již je Česká republika vázána.

---

1 Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 108/2004 Sb. m. s., o sjednání Úmluvy o právním postavení osob bez státní příslušnosti.

2 Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

3 Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 108/2004 Sb. m. s., o sjednání Úmluvy o právním postavení osob bez státní příslušnosti.

Absence výslovné právní úpravy postavení osob bez státní příslušnosti představuje tzv. pravou mezeru v zákoně. Tu je potřeba výkladově překlenout s použitím analogie, která vychází z použití dané právní úpravy i na případy, které její dikce výslovně nezahrnuje. V předmětném případě je otázkou právního postavení osob bez státní příslušnosti podle § 8 písm. d) zákona o azylu třeba řešit analogickým uplatněním právního postavení azylantů vymezeným v zákoně o azylu. Tento závěr nelze vztáhnout pouze na samotný průběh řízení, ale i na právní dopady rozhodnutí o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti.

Daný závěr je možné dovodit i z judikatury Nejvyššího správního soudu, který v kontextu posuzování právního postavení žadatelů o přiznání postavení osob bez státní příslušnosti konstatoval nutnost analogicky uplatnit ustanovení týkající se žadatelů o mezinárodní ochranu. Výslovně přitom uvedl, že „by bylo nespravedlivé, aby si žalovaný mohl vybrat pro aplikaci pouze ta ustanovení zákona o azylu, která mu vyhovují, tedy využít pravomoci k posouzení žádosti a příslušné řízení provést, ale zároveň nepřihlížet k pravidlům stanoveným zákonem o azylu, jinými slovy, volit si procesní i hmotněprávní pravidla ad hoc, a tím pádem netransparentně“.⁴ Z rozhodnutí Nejvyššího správního soudu lze logicky dovodit, že s ohledem na absenci výslovné právní úpravy jejich právního postavení mají mít osoby, které byly uznány osobami bez státní příslušnosti, na základě uplatnění *analogie legis* stejné právní postavení a rozsah práv jako osoby, kterým byl udělen azyl. Není přípustné, aby si správní orgán vybíral *ad hoc* pouze ta ustanovení, která mu vyhovují, a tedy na řízení a postavení žadatele uplatňoval ustanovení zákona o azylu, avšak ohledně právního postavení osob, které byly uznány osobami bez státní příslušnosti, tuto úpravu neaplikoval.

V případě uznání cizince jako osoby bez státní příslušnosti je tedy namíste analogicky použit § 76 zákona o azylu, ze kterého plyne, že azylant má trvalý pobyt ve smyslu zákona o pobytu cizinců na území České republiky na území po dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu. Analogicky tak má rovněž osoba bez státní příslušnosti trvalý pobyt po dobu platnosti příslušného rozhodnutí.

III. Pochybení úřadu

Ve zprávě o šetření ze dne 29. listopadu 2020 dospěla moje předchůdkyně k závěru o pochybení Ministerstva vnitra. Ministerstvo vnitra pochybilo, když v případě stěžovatelů uznaných jako osoby bez státní příslušnosti analogicky neuplatnilo § 76 zákona o azylu. Stěžovatelům tudíž od okamžiku vydání rozhodnutí, kterým byli uznáni za osoby bez státní příslušnosti, nebyl v důsledku nezákonného postupu Ministerstva vnitra přiznán trvalý pobyt na území.

Dále zjistila, že Ministerstvo vnitra se svým postupem vůči stěžovatelům dopustilo rovněž porušení závazků plynoucích z Úmluvy z roku 1954. Přiznání statusu osoby bez státní příslušnosti je totiž deklaratorním aktem, a práva plynoucí z Úmluvy z roku 1954 ve vztahu k uznaným osobám bez státní příslušnosti je proto nezbytné garantovat nejpozději v okamžiku, kdy je potvrzeno, že je žadatel osobou bez státní příslušnosti. Ministerstvo vnitra však osobám bez státní příslušnosti automaticky s tímto rozhodnutím nepřiznává

---

⁴ Rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dnů 12. března 2019, č. j. 4 Azs 365/2018-74, odst. 9, a 9. dubna 2019, č. j. 7 Azs 488/2018-53, odst. 11.

žádné pobytové oprávnění ani další práva. Ministerstvo vnitra tedy pochybilo, když neumožnilo stěžovatelům plný přístup k právům plynoucím z Úmluvy z roku 1954 nejpozději od okamžiku rozhodnutí o uznání za osoby bez státní příslušnosti. Moje předchůdkyně rovněž konstatovala, že vízum za účelem strpění, které jim Ministerstvo vnitra posléze vydalo, neodpovídá rozsahu práv plynoucích z Úmluvy z roku 1954. Představuje nejnižší a nejméně stabilní typ pobytu, který zákon o pobytu cizinců upravuje. Ministerstvo vnitra proto pochybilo, když stěžovatelům umožnilo získat pouze vízum za účelem strpění, které svou povahou a rozsahem práv neodpovídá standardům zakotveným v Úmluvě z roku 1954.

IV. Závěrečné stanovisko ochránce a návrh opatření k nápravě

Ministerstvo vnitra na základě zprávy o šetření nepřijalo žádné opatření k nápravě. Současně se věcně nevyjádřilo k většině zjištěných pochybení a neposkytlo k nim žádné právně relevantní vysvětlení stávajícího postupu. Moje předchůdkyně proto setrvala na svých závěrech a dne 27. ledna 2020 vydala závěrečné stanovisko s návrhem opatření k nápravě.

Jako opatření k nápravě navrhla, aby Ministerstvo vnitra u osob uznaných za osoby bez státní příslušnosti ve smyslu Úmluvy z roku 1954 aplikovalo § 76 zákona o azylu a vydávalo těmto osobám průkaz o povolení k trvalému pobytu. Současně je nezbytné průkaz dodatečně vydat všem osobám, které ministerstvo doposud uznalo jako osoby bez státní příslušnosti. V důsledku analogického uplatnění § 76 zákona o azylu jsou totiž osoby uznané jako osoby bez státní příslušnosti ex lege držiteli povolení k trvalému pobytu.

V. Vyjádření úřadu

Ministr vnitra se k závěrečnému stanovisku vyjádřil dne 19. února 2020. Se závěrem o pochybení Ministerstva vnitra a nutnosti nahlížet na osoby bez státní příslušnosti jako na osoby s trvalým pobytem se neztotožnil. Uvedl, že tento závěr podle něj nemá oporu v zákonné úpravě, ani samotné Úmluvě z roku 1954. Vízum za účelem strpění pobytu na území považuje za typově i obsahově dostatečný nástroj k zajištění minimálních práv plynoucích z Úmluvy. Za adekvátní opatření k nápravě považuje podrobnější úpravu řízení a postavení osob bez státní příslušnosti v novele zákona o pobytu cizinců.

Dne 1. října 2020 proběhlo jednání zástupkyně veřejného ochránce práv s prvním náměstkem ministra vnitra pro řízení sekce vnitřní bezpečnosti a policejního vzdělávání JUDr. Ing. Jiřím Nováčkem, jehož cílem byla snaha dosáhnout shody v dané otázce. V rámci jednání však ministerstvo setrvalo na svých závěrech a potvrdilo, že navržená opatření k nápravě nepřijme.

VI. Shrnutí

S vyjádřením ministra vnitra se neztotožňuji. Závěry obsažené ve zprávě o šetření se opírají jak o vnitrostátní právní úpravu a nezbytnost použití analogie s azylanty, tak o mezinárodní právo a komplexní rozbor práv plynoucích z Úmluvy z roku 1954. Závěry týkající se použití analogie jsou dostatečně podepřeny již existující judikaturou Nejvyššího správního soudu, která za stávající minimalistické právní úpravy poukazuje na nemožnost *ad hoc* volby

vybraných ustanovení zákona o azylu. Návrh novely zákona o pobytu cizinců pak nepovažuji za dostatečné opatření k nápravě, jelikož žádným způsobem neřeší situaci již uznaných osob bez státní příslušnosti a osob, které jimi budou uznány do doby případného vstupu novely v účinnost. Ministerstvo vnitra tedy odmítlo provést navrhovaná opatření k nápravě. V důsledku této skutečnosti **je stávající postup Ministerstva vnitra vůči uznaným osobám bez státní příslušnosti nezákonný, jelikož pomíjí nezbytnost analogické aplikace hmotněprávních ustanovení zákona o azylu. Je navíc i v rozporu s mezinárodními závazky České republiky.** Proto plním svou povinnost vyzoomět vládu České republiky podle ustanovení § 20 odst. 2 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

Vyrozumění vládě předkládám pro informaci.

JUDr. Stanislav Křeček v. r.
veřejný ochránce práv
(vyrozumění je opatřeno elektronickým podpisem)

Přílohy

1. zpráva veřejného ochránce práv ze dne 29. listopadu 2020, sp. zn. 491/2019/VOP/LJ, 3450/2019/VOP/AK a 3451/2019/VOP/AK
2. závěrečné stanovisko veřejného ochránce práv ze dne 27. ledna 2020, sp. zn. 491/2019/VOP/LJ, 3450/2019/VOP/AK a 3451/2019/VOP/AK
3. vyjádření ministra vnitra ze dne 19. února 2020